

Moldova Respublikasında insan haklarının algılanması

Raport hazırlandı kalite hem sayı aaraştırması temelindä Moldova Respublikasında, Transnistriya bölgesindän kaarä. Bilgilär toplandı 2018 y. iyül-avgust arasında.

Kısadan içindekilär

Aaraştırmayı oluştürer üç analitik bölümü, nereyi girer aaraştırmannın sonuçları, bu sayıda Moldova Respublikasındaki insan hakları hem temel serbestlikleri uygunnamasında belli tendençiyalar uurunda çıkışlar.

Aaraştırmannın genel strukturası bölädir:

Bölüm 1 – Moldova Respublikası halkını insan hakları için haberlenmäk uuru.

Bölümä girer kalite hem sayı bilgileri bölä konularda: a) halkın insan hakları için haberlenmä uuru; b) insan hakları için informaçıyanın açık olması uuru hem c) Moldova Respublikası halkının aktivlik uuru. Bu bölüm onaylêr önceki aaraştırmannın çıkışlarını, ani halkın insan hakları için haberlenmesi bulunêr düşük uurda, ayırıcä, speçifikalı grupalara deyni. Hem dä nişannanêr, ani informaçıyanın kullanmak için açık olması bulunêr düşük uurda. Respondentlerin yarısından zeedesi söledilär, ani insan hakları için informaçıya açıklık konusunda var belli dil zorlukları. İnsan hakları için informaçıyanın serbest kullanmasını doorudan engelleyän sayılêr bürokratiya. Bez-belli, ani insannar duymêrlar kendilerini güvenni insan hakları için edenilän informaçıya konusunda, bunun sebebi var nasıl olsun İnsan Hakları için bildirimnerin hem bilgilerin verilmäk forması hem dä bu bilgilerin içindeki maanası. Respondentlerin yarısından zeedesi sayêrlar, ani halkın arasında yok insan haklarına ilişik bilgilär. Respondentlerin arasından ancak 10% sayêrlar, ani onnarın var islää bilgileri kendi hakları için. Bakmayarak, ani 2016 yıla görä 2018 yılda o respondentlerin, ani sayêrlar, ki onnarın var islää bilgileri, sayısı biraz iisildi (10.3% karşılaştır 11.1%), genä dä üüseldi o respondentlerin sayısı, ani sayêrlar, ki onnarın bilgileri taa yakın isleeyä (42.6% karşılaştır 41.5%). Pek önemnidir o fakt, ani gerää gibi iisildi o respondentlerin sayısı, kim sayêr, ani onnarın heptän yok bilgileri (12.2% – 2018 yılda, karşılaştır 16.5% – 2016 yılda).

Bez-belli, ani insan hakları için ortalama bilmäk uuru belli eder soçial aktivliin hem hakların rehabilitaçıyasının taa çabuk alçak uurunu. Bununnan barabar, aktivliin uuru insan hakları için bilgilerin doorudan sonucu diildir.

Lääzım nişannamaa, ani vatandaşlar açıklêrlar gerää gibi üüsek inanç uuru insan haklarını korumak kurumlarına, örnek olarak deyelim, hak normalarını koruma organlarına, publik öndercilik organlarına, insan haklarını milli korumak organlarına, vatandaş topluluu organlarına. Bunun sonucu gibi, vatandaş aktivliini özendirmäk aracı var nasıl olsun insan hakları için bilgileri intensiv hem sistemalı yaygınnaştırmak, ayırıcä, devlet organları tarafından, devlet organlarına inancı üüselmäk için çalışmalar, insan hakları için bilgilär uurunu üüselmäk, insan haklarının kıymetini açıklamak.

İnsan hakları için vatandaşların haberlenmek uurunu üüseltmää deyni, nasaat ediler:

- insan haklarını ilerletmää deyni çalışmalar doorulu olsunar topluluun türlü kategoriyalarına, aniki kullanmak için dil tarafından hem informațiya tarafından onnar açık olsunar.
- keez grupaları tarafından kullanılan insan hakları için bilgileri vermäk kannalları seçimindä hesaba alınsın informațiya kaynaklarının spețifikası.
- yok edilsin grupalar arasında ayırılıklar, deyelim, küüdä yaşayan kişilär, yaşlı insannar, karılar, millet hem dil azlıkları.

Bölüm 2 – İnsan haklarını uygunnamakta kurumnarın rolü hem insan haklarını korumak sistemasi. Bu bölümdä yapılêr analiz insan haklarını uygunnamasında kurumnarın rolüna insan haklarını korumak sistemasının bakış noktasından.

İnsan haklarını uygunnamakta devlet kurumnarının rolünü halk gerää gibi islää biler hem annêêr. 2018 yılda yapılan aaraştırmanın sonuçları o payında, ani dokunêr, nasıl halk algılêêr (annêêr, kableder) o kurumnarı, angıları var nasıl iileştirsın insan hakları sferasında durumu, benzeerlärlär 2016 yılda yapılan aaraştırmanın sonuçlarına. Butakım, Parlament hem Hükümet bu listedä bulunêrlar ilk erlerdä. 2018 yılda nişannanêr cuvap variantı «herbir ayırı vatandaş», angısını seçti respondentlerin 77%. Bakmayarak bu sonuçlara, Parlament hem Hükümet kalêrlar ilk erlerdä o kısımda, ani dokunêr insan haklarını çinenmesinä, respondentlerin üçtä ikisi kadar sayêrlar, ani onnar sarp çiienerlärlar insan haklarını.

Parlamenttän insan haklarını saalamakta en büyük beklentileri var karılarda, küülerdä yaşayan insannarda, 45 yaşından büyük insannarda, millet hem dil azlıklarının temsilcilerindä. Hükümettän beklentilär benzeerlärlar, ama onnara eklener az gelimli insannar.

Respondentlärlar diil kanaat aktual devlet politikalarının kalitesinä (sade 20% pek kanaat onnara). Sonuç olarak, hakların temelindä soțial-ekonomika politikalarını kurmak hem uygulamak sferasındaki kusurlar, belli ederlärlar onu, ani halkın tarafından negativ algılanêr soțial-ekonomika haklarının uygunnaması.

Bölüm 3 – Moldova Respublikasında insan haklarını uygunnamak uuru. Bu bölüm taa bir kerä onaylêêr, ani läázım taa büyük önem verilsin eşitlik hem ayırmıcılık yapmamak printipinä, hesaba alarak spețifikalı problemları, angılarının karşılaşêrlar türlü grupalar, kederli ya da marginal kişilär, bu sayıda kusurlu kişilär, LGBT temsilcileri, VİÇ hastaları, romnar hem vatandaş olmayan kişilär. Kuşkulu çıkışların birisi o, ani hakları uygunnamak konusunda halkın algılaması aşaa iner. Respondentlerin yaklaşık 68% sayêrlar, ani insan hakları sistematik olarak çiienerlärlar. En sık çiienenän nişannanêr dooruluklu daava hakı, soțial koruma hakı hem saalık koruma hakı. Azlıklarda bu hakların saalanması taa da yufka, bu olêr sebep sistematik eşitsizliin taa kötü duruma gitmesinä.